

Організаційні аспекти обліку інвестицій у вищих навчальних закладах

Розглянуто облік операцій, пов'язаних з інвестиційною діяльністю та інноваційними програмами і проектами у вищих навчальних закладах. Сформульована точка зору автора відносно обліку витрат на інноваційні процеси в залежності від джерел фінансування.

інвестиційна діяльність, інноваційна діяльність, облік, звітність

Сучасне суспільство характеризується глибокими динамічними змінами системного характеру як в політиці, так і в економіці. Відповідно суспільство потребує висококваліфікованих фахівців, які володіють сучасними інформаційними технологіями. Це вимагає від вищих навчальних закладів не тільки змінювати структуру і насиченість навчальних планів, але й запроваджувати інноваційні технології навчання та здійснювати переоснащення та модернізацію навчального технічного забезпечення навчального процесу, що особливо актуально в умовах інтеграції у світовий освітній простір і жорсткої конкуренції на ринку освітніх послуг.

Вищий навчальний заклад реалізацію інвестиційних програм і процесів здійснюють за рахунок або державного фінансування (частково), або за рахунок внутрішнього фінансового потенціалу.

Проблеми розвитку, управління та обліку інвестиційній та інноваційній присвячено достатньо уваги в економічній літературі.

Крупка Я.Д. в монографії детально розкрив проблеми оцінки інвестицій, облік капітальних та фінансових інвестицій, використання облікової інформації в системі управління інвестиційною діяльністю. Автором зосереджена увага на необхідність врахування національних особливостей економіки, пошук альтернативних варіантів оцінки майна та інвестицій і розкриття інформації про них у фінансовій звітності [1]. В окремих статтях цього автора розглядається питання обліку витрат пов'язаних з реалізацією на підприємстві інноваційних проектів і програм в межах різних видів діяльності підприємства та запропонував варіанти обліку інноваційних процесів на підприємстві, які залежать від багатьох чинників – видів інновацій, ступеня капіталізації інноваційних витрат, способів їх покриття, джерел надходження інноваційного продукту, методів їх оцінки, термінів утримання тощо [2,3].

Контаєва О.В. розкрила проблемні питання відображення витрат інноваційної діяльності в бухгалтерському обліку та аудиті [4].

Ловінська Г.Л. досліджувала класифікацію та методи оцінки активів, що використовуються на підприємствах в системі бухгалтерського обліку, зокрема щодо фінансових інвестицій [5].

Однак ці автори зосереджують увагу на організації обліку інвестиційних та інноваційних витрат на промислових підприємств.

Метою нашої статі є розкрити особливості обліку витрат на капітальні інвестиції та інноваційний розвиток і відображення інформації у звітності вищих навчальних закладів.

Основний матеріал. Закон України „Про інвестиційну діяльність” зазначає, що інвестиціями є всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в

об'єкти підприємницької діяльності, в результаті чого створюється прибуток (доход) або досягається соціальний ефект [6].

Закон України „Про інноваційну діяльність” визначає її як діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентноздатних товарів і послуг [7].

Інвестиційна діяльність вищих навчальних закладів повинна бути спрямована за такими напрямками:

- впровадження інноваційної продукції у вигляді освітянських послуг, що забезпечить високу конкурентоспроможність випускників на ринку праці як в Україні так і в інших державах;
- створення інноваційних продуктів, як результат науково – дослідної розробки, в межах виконання наукових тем;
- вкладення коштів у реконструкцію та будівництво наукових центрів тощо.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 3 „Звіт про фінансові результати” передбачено, що підприємство має звичайну діяльність, тобто будь - яку основну діяльність підприємства, а також операції, що її забезпечують або виникають в наслідок її проведення [8]. До звичайної діяльності включається операційна, інвестиційна та фінансова діяльність.

Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 4 „Звіт про рух грошових коштів” визначено, що інвестиційна діяльність – це та діяльність яка пов'язана з реалізацією тих необоротних активів, а також тих фінансових інвестицій які не є еквівалентами грошових коштів [9]. Тобто, інвестиційну діяльність слід розглядати як частину загальної діяльності будь якого підприємства чи установи, як вкладення коштів у частину необоротних активів і поточних фінансових інвестицій крім еквівалентів грошових коштів (рис.1).

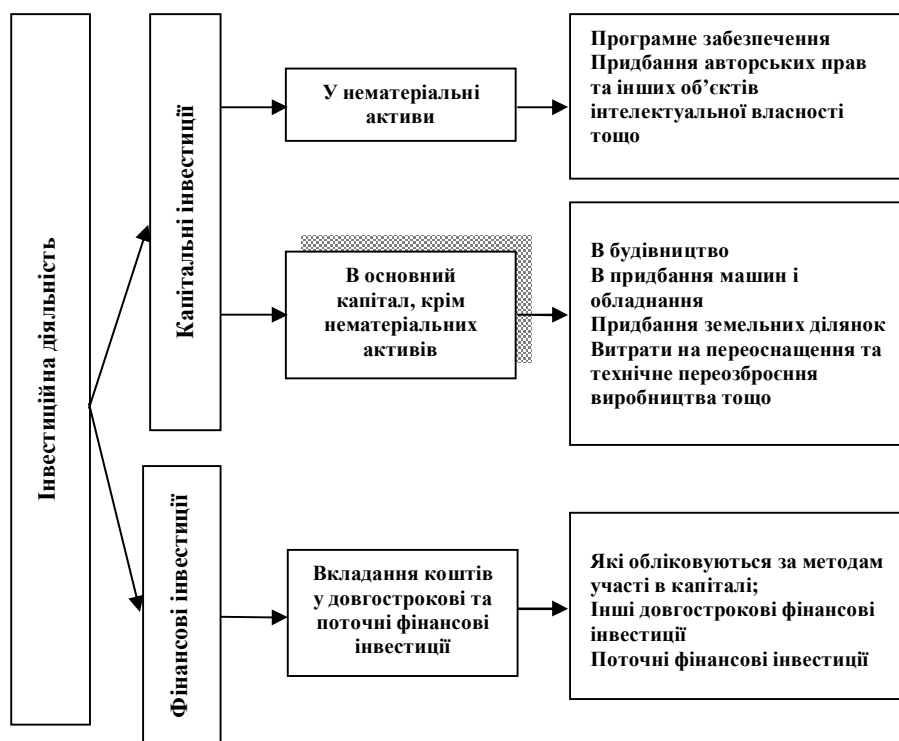

Рисунок 1 - Інвестиційна діяльність за П(С)БО

З наведеного рисунку чітко витікає розуміння того, що інвестиційна діяльність включає витрати на капітальні інвестиції та фінансові інвестиції. Ні одним із зазначених вище законів не передбачено інвестицій у робочу силу, що, з нашої точки

зору, є не зовсім правильним, адже витрати вищих навчальних закладів на підготовку фахівців для задоволення власних потреб у висококваліфікованих кадрах є досить значними, відносяться до витрат поточного періоду.

Таким чином, відповідно до Закону України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” не визначено поняття інноваційна діяльність та непередбачено Планом рахунків бухгалтерського обліку і Інструкцією по її застосуванню окремих рахунків обліку.

На відміну від виробничих підприємств вищі навчальні заклади здійснюють інвестиції в новітню техніку і засоби комунікації не з метою отримання прибутку, а з метою підвищення якості навчання і конкурентоспроможності випускників.

Розглянемо методику відображення в обліку інвестицій у вищих навчальних закладах. Відповідно до Інструкції про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку витрати інвестиційної діяльності передбачено накопичувати на рахунку 15 „Капітальні інвестиції”, на якому формується первісна історична вартість.

Облік витрат на придбання патентів, винаходів, програмних продуктів відображається на рахунках бухгалтерського обліку у такій послідовності:

- дебет рахунку 154 „Придбання (створення) нематеріальних активів”;
- кредит рахунку 631 „Розрахунки з вітчизняними постачальниками”;

Оприбуткування цих активів відображається записом:

- дебет рахунку 12 „Нематеріальні активи” (за окремими субрахунками);
- кредит рахунку 154 „Придбання (створення) нематеріальних активів”.

Одночасно первісна вартість цих нематеріальних активів збільшує витрати та статутний капітал записом:

- дебет рахунку 977 „Інші витрати звичайної діяльності”;
- кредит рахунку 40 „Статутний капітал”.

Нарахування зносу цих нематеріальних активів відображається:

- дебет рахунку 40 „Статутний капітал”;
- кредит рахунку 133 „Знос нематеріальних активів”.

Таким чином, особливістю обліку капітальних інвестицій у вищих навчальних закладах є те що вони впливають на величину статутного капіталу.

Нематеріальні активи, які прийняті на відповідальне зберігання обліковуються на позабалансовому рахунку 025 „Майно в довірчому управлінні”.

Придбання основних засобів відображається аналогічно попереднім записам, але із застосуванням відповідних субрахунків до рахунку 15 „Капітальні інвестиції”.

Для ведення бухгалтерського обліку за кожним об’єктом інноваційних технологій необхідно передбачити субрахунки 3-4 порядків з метою накопичення інформації для відображення у фінансовій та статистичній звітності. У фінансовій звітності капітальні інвестиції вищих навчальних закладів відображаються лише у двох аспектах:

- у Балансі (рядок 020) відображаються витрати у незавершені капітальні інвестиції в необоротні матеріальні активи, а саме, у будівництво, виготовлення, реконструкцію, модернізацію, придбання об’єктів необоротних матеріальних активів, уведення яких на дату балансу не відбулося;

- у Примітках до річної фінансової звітності (форма №5) у розділі III „Капітальні інвестиції” наводиться інформація про суми витрат за рік та залишок на кінець року за видами понесених витрат в межах інформації, накопиченої за субрахунками до рахунку 15 „Капітальне будівництво” (витрати на капітальне будівництво, придбання (виготовлення) основних засобів та інших необоротних матеріальних активів, на придбання (створення) нематеріальних активів, формування основного стада та інших.

Тобто, у фінансовій звітності відображається інформація про загальну суму капітальних інвестицій без виділення витрат на придбання інноваційних продуктів.

У статистичній звітності передбачено декілька форм звітності, у яких наводиться інформація про інвестиції:

- звіт про інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення) за формою №1 – інвестиції – річна поштова;
- звіт про капітальні інвестиції за формою №2 – інвестиції – квартальна термінова.

Для заповнення форм статистичної звітності, як це й передбачено Законом України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, використовуються дані бухгалтерського обліку до рахунку 15 „Капітальні інвестиції”, а також інша інформація.

У „Звіті про інвестиції в основний капітал (капітальні вкладення)” інформація наводиться про інвестиції в основний капітал за видами робіт і витрат; інвестиції на охорону навколишнього природного середовища і раціональне використання природних ресурсів; інвестиції в основний капітал за видами будівель і споруд; відтворювана структура інвестицій в основний капітал за видами економічної діяльності.

У „Звіті про капітальні інвестиції” відображаються дані про капітальні інвестиції за їх напрямками за період з початку року та за відповідний період минулого року; суми освоєних за період з початку року інвестицій в основний капітал за видами основних засобів, за джерелами фінансування та видами економічної діяльності.

Аналіз методології обліку інвестицій і інновацій та відображення інформації у звітності дає можливість дійти висновку:

1. Національними Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку передбачена лише інвестиційна діяльність, в межах якої здійснюється господарські операції з інноваційних продуктів;

2. витрати на капітальні інвестиції в нематеріальні активи і основні засоби відображаються на рахунку 15 „Капітальні інвестиції” без виділення окремих субрахунків щодо інноваційних проектів;

3. у статистичній звітності відображається інформація про інвестиції в основний капітал в охорону природного середовища і раціональне використання природних ресурсів;

4. інвестиції в інноваційні продукти потребують, окремого відображення на субрахунках 2го і 3го порядку за кожним видом інноваційного продукту та джерелами фінансування.

Список літератури

- 1 Крупка Я.Д. Облік інвестицій. Монографія. – Тернопіль: Економічна думка, 2001. – 302 с.
- 2 Крупка Я.Д. Варіанти обліку інноваційних процесів на підприємстві // Бухгалтерський облік і аудит. – 2006. - № 5. – С. 11 – 18.
- 3 Крупка Я.Д. Обліково – аналітичне забезпечення інноваційного розвитку підприємства // Вісник Національного університету „Львівська політехніка” № 577. Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи встановлення . - Львів. Видавництво Національного університету „Львівська політехніка”, - 2007. – С. 145 - 149.
- 4 Контаєва О.В. Проблемы вопросы отражения расходов инновационной деятельности в бухгалтерском учете и аудите // Управління розвитком: Збірн. Наук.х. ст. Харківськ. нац. економ. ун-ту. – 2005. - № 3. – С. 166 – 168.
- 5 Ловінська Г.Л. Підходи до класифікації оцінок, що використовуються в бухгалтерському обліку. Фінанси, облік і аудит: Збірник наукових праць. – К.: КНЕУ, 2006. – С. 281 – 287.
- 6 Закон України „Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991 р. // Електронна бібліотека „Юрист-плюс”. – К.: ЦКТ, 2000.

- 7 Закон України „Про інноваційну діяльність” // Урядовий кур’єр. № 143 – 2002. – 7 серпня.
- 8 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3 „Звіт про фінансові результати” (документи кодифіковані) // Баланс. - № 4 (650) від 22 січня 2007 – С. 14 – 19.
- 9 Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 4 „Звіт про рух грошових коштів” (документи кодифіковані) // Баланс. - № 4 (650) від 22 січня 2007 - С. 11 – 19.

В статье рассмотрено учет операций, связанных с инвестиционной деятельностью, инновационными программами и проектами в высших учебных заведениях. Сформулирована точка зрения автора относительно учета расходов на инновационные проекты в зависимости от источников финансирования.

The account of operations, related to investment activity, innovative programs and projects in higher educational establishments is considered in the article. The point of view of author is formulated in relation to the account of charges on innovative projects depending on sourcings.

УДК 311.17: 631.559: 65.011.3

В.В. Вітлінський, проф., д-р екон. наук

Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана

П.М. Грицюк

Національний університет водного господарства та природокористування

Зниження інвестиційних ризиків в АПК на підґрунті полігармонічного прогнозування

Робота присвячена аналізу динаміки системи зерновиробництва України. Встановлений факт циклічності врожайності озимої пшениці. Запропонована полігармонічна модель прогнозування динаміки врожайності. Маючи більш високу точність у порівнянні з відомими моделями, полігармонічна модель дозволяє мінімізувати ризики, пов’язані з процесом зерновиробництва.

часові ряди врожайності, полігармонічний аналіз часових рядів, цикли зерновиробництва, мінімізація ризиків

Ключовою галуззю агропромислового комплексу України є галузь зерновиробництва. Проблема моделювання системи зерновиробництва є надзвичайно актуальною як в плані прогнозування її розвитку, так і в плані дослідження та мінімізації ризиків, зв’язаних з процесом зерновиробництва [1].

Характерною рисою процесу зерновиробництва України у останні роки є різке збільшення дисперсії процесу. Така тенденція може бути пояснена впливом метеорологічних факторів, які зазнають аналогічних змін [2]. У зв’язку з цим підвищується важливість вибору найбільш надійних методів прогнозування динаміки системи. Авторами було показано [3,4], що процесу зерновиробництва в Україні є властивою циклічність. Це дає підстави вважати, що саме гармонічна модель динаміки врожайності може стати одним з найнадійніших інструментів прогнозування зерновиробництва.

У даній роботі проведено статистичне дослідження системи зерновиробництва України на прикладі озимої пшениці. Об’єктом дослідження виступають часові ряди середньообласної врожайності озимої пшениці (дані Держкомстат України за 1955 – 2005 рр.). Основними питаннями, які вирішуються в роботі є питання про циклічність системи зерновиробництва України, побудова і тестування полігармонічної моделі врожайності та розробка нової методики оцінки ризиків зерновиробництва.